

بررسی نیازهای آموزشی باغداران زیتون در زمینه بهسازی و توسعه باغهای زیتون روستای ویایه شهرستان رودبار

شقایق خیری* - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر

چکیده

به منظور برنامه ریزی، تهیه و تدوین برنامه‌های آموزشی اثربخش منطبق با خواست و علاقه بزرگسالان لازم است که نیازهای آموزشی از طریق فرایند نیازسنجی شناسایی گردد. جمع‌آوری اطلاعات از مخاطبان بالقوه و درگیر ساختن عملی آنها در فرایند تشخیص برنامه‌های آموزشی، احتمال اجرا نمودن برنامه‌های آموزشی مناسب و دستیابی به بروندادهای مورد نظر را افزایش می‌دهد. از این رو این مقاله به دنبال سنجش و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی باغداران زیتون روستای ویایه با هدف بهسازی و توسعه باغهای زیتون است. اهداف اختصاصی تحقیق شامل شناسایی ویژگیهای شخصی، اقتصادی و اجتماعی باغداران زیتون و نیاز آموزشی آنها در زمینه بهسازی و توسعه باغهای زیتون و تعیین ارتباط آنها با نیازهای آموزشی شان است. طرح تحقیق از نوع توصیفی همبستگی می‌باشد که برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه و مصاحبه استفاده شد. جامعه آماری شامل آن دسته از باغداران زیتون است که حداقل ۲۰۰ اصله درخت زیتون یا یک هکتار باغ زیتون در روستای ویایه شهرستان رودبار داشتند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۵۶ باغدار انتخاب شد. ابزار تحقیق از لحاظ روایی ظاهری و محتوایی براساس نظر متخصصان و صاحب‌نظران در رشته‌های باغبانی و ترویج تنظیم و برای تعیین اعتبار پرسشنامه نیز از روش آزمون مقدماتی استفاده شد که آلفا کرونباخ آن ۰/۹ بود که مبین اعتبار مناسب آن برای گردآوری داده‌هاست. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که سطح دانش باغدارانی

که در کلاسهای آموزشی شرکت نموده‌اند به طور معنی داری بیشتر از باغدارانی است که در کلاسها شرکت نکرده‌اند افزون بر این، آنها نیاز به شرکت در کلاسهای مبارزه با آفات و بیماریها و آبیاری خصوصاً آشنایی با نظام آبیاری قطره‌ای را احساس کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: باغداری، زیتون، نیاز آموزشی، بهسازی، توسعه، رودبار / شهرستان، ویایه / روستا.

مقدمه

زیتون یکی از درختان میوه همیشه سبز و مدیترانه‌ای است که در مناطق گرم و نیمه‌گرمسیری و جایی که خطر یخبندانهای شدید زمستانه وجود نداشته باشد یعنی مناطقی که در عرض جغرافیایی ۳۰ تا ۴۵ درجه نیمکره شمالی واقع شده باشند، محصول اقتصادی می‌دهد. این گیاه از دیرباز یکی از منابع تأمین‌کننده مواد غذایی بشر بود و خوشه زیبای زیتون همواره سمبل صلح و دوستی در جوامع بشری بوده است (رادمرد و همکاران، ۱۳۸۱). درختان زیتون به سبب شرایط اقلیمی مساعد در ایران از دشتهای شمالی تا جنوبی کشور گسترش یافته‌اند به طوری که قدمت آن در رودبار به نهمصد سال می‌رسد و در باغهایی با شرایط مناسب تاده تن در هکتار میوه می‌دهد (مسچی و همکاران، ۱۳۸۱).

از آنجا که محصول زیتون قبل از فروش و ارائه به بازار نیازمند فرآوری است از گیاهان صنعتی با ارزش افزوده بالا محسوب می‌گردد و هر یک از افراد به نوعی از نظر کاشت و داشت و برداشت، حمل و نقل، استحصال روغن، خرید و فروش و غیره به این محصول ارزشمند وابسته‌اند. از این رو می‌توان با گسترش کشت میوه‌ای که در قرآن بدان قسم یاد شده است، از بیکاری و مهاجرت جوانان به کلان شهرها جلوگیری نمود (سازمان جهاد کشاورزی رودبار، ۱۳۸۲). طبق آخرین آمار منتشر شده از سوی شورای بین‌المللی روغن زیتون، در سال ۱۹۹۹ در حدود ۲۰۳۳۰۰۰ تن روغن زیتون در جهان تولید شده است (FAO, 2002). متوسط میزان تولید روغن زیتون در ایران حدود ۲۵۰۰-۳۰۰۰ و متوسط تولید سالیانه کنسرو زیتون در ایران در حدود ۶۰۰۰ الی ۴۰۰۰ تن می‌باشد (ibid.). طبق آمار معاونت باغبانی میزان تولید زیتون ایران در سال ۲۰۰۲ حدود ۴۶۰۰۰ تن است (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۲). براساس آمار سال ۱۳۸۲ سازمان جهاد کشاورزی رودبار، متوسط عملکرد در هکتار در این شهرستان حدود ۳ تن می‌باشد. سطح زیر کشت باغهای بازده ۳۲۳۲/۶ هکتار و کل محصول ۹۶۹۷/۸ تن، میزان روغن استحصالی ۱۱۳۴/۶ تن در کل شهرستان و تولید کنسرو در داخل ۳۳۹۴/۳ تن بوده است (سازمان جهاد کشاورزی رودبار، ۱۳۸۲). با توجه به قابلیت‌های بالقوه و بالفعل ایران

در تولید زیتون، توسعه فزاینده کشت زیتون در کشور مستلزم ارائه آخرین دستاوردهای علمی و به‌کارگیری آنها در باغهای زیتون سراسر کشور می‌باشد، زیرا در مناطق کشت زیتون اغلب با نحوه کاشت، داشت و برداشت این محصول به روشهای علمی و جدید آشنایی کافی وجود ندارد و هنوز زیتون به طور سنتی کشت و کار می‌گردد. با توجه به اینکه ۹۲/۸ درصد از باغداران زیتون در روستای ویایه، برگزاری کلاسهای ارائه‌کننده دانش فنی و به روز برای افزایش کارایی در انجام وظایف باغداری را لازم می‌دانستند و با توجه به اینکه ۷۵ درصد از آنها هیچ‌گونه رضایتی از برنامه‌های ترویجی منطقه ندارند توجه به نیازهای باغداران و برگزاری کلاسهای آموزشی منطبق برخواست آنان می‌تواند از مشکلات منطقه تا حد زیادی بکاهد. از آنجا که دولت براساس قابلیت‌های اقلیمی گسترده زیتون‌کاری در کشور و توجه اقتصادی آن در بازارهای داخلی و خارجی اقدامات وسیعی را در قالب طرح طوبی برای کشت این گیاه مفید آغاز نموده است یکی از مهم‌ترین اقدامات آن می‌تواند افزایش سطح دانش فنی باغداران زیتون در تولید و فرآوری این محصول برای افزایش توانایی رقابت با سایر کشورهای تولیدکننده و صادرکننده کنسرو و روغن زیتون باشد. برای اینکه بتوان به باغداران آموزشهای مناسب با نیازهایشان را ارائه نمود لازم است که در ابتدا سطح فعلی دانش آنها سنجیده و با سطح ایده آل مقایسه گردد. برای این کار از روشهای نیازسنجی استفاده می‌شود (فمی، ۱۳۷۹). با بررسی نیازهای آموزشی باغداران زیتون و سعی در رفع آنها و تهیه برنامه‌های سودآور و کارآمد به کمک واحد ترویج و آموزش کشاورزی می‌توان میزان تولید را افزایش داد که این امر خود منجر به افزایش سطح درآمد باغداران زیتون و در نهایت افزایش رفاه آنان، ارزآوری از طریق صادرات و غیره می‌گردد. با توجه به اینکه تاکنون روی نیازهای آموزشی باغداران در هیچ کجای ایران مطالعات منسجمی انجام نگرفته است هدف از تحقیق مربوطه شناسایی نیازهای آموزشی باغداران زیتون برای بهسازی و توسعه باغهای زیتون روستای ویایه و نقش ترویج در ارتقای سطح دانش باغداران زیتون و در نهایت کمک به افزایش تولید و درآمد می‌باشد که با توجه به علاقه و خواست باغداران زیتون و استقبال از کلاسهای آموزشی زیتون‌کاری، انجام این تحقیق نه تنها لازم بلکه واجب است. امید است که نتایج حاصله کمکی در جهت برنامه‌ریزی منطبق با نیازها و خواسته‌های باغداران زیتون در روستای ویایه باشد.

طرح مسئله پژوهش

سؤال کلی تحقیق عبارت است از شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی باغداران زیتون (جامعه مورد تحقیق) در زمینه بهسازی و توسعه کشت زیتون که بر این اساس

اهداف اختصاصی عبارت‌اند از:

- ۱- شناسایی ویژگی‌های شخصی باغداران زیتون؛
- ۲- تعیین نیازهای آموزشی باغداران زیتون در زمینه بهسازی باغهای زیتون؛
- ۳- تعیین نیازهای آموزشی باغداران زیتون در زمینه توسعه باغهای زیتون.

مواد و روشها

جمعیت آماری این مطالعه شامل آن دسته از باغداران زیتون روستای ویایه از توابع شهر رودبار است که دارای ۲۰۰ اصله درخت یا بیشتر هستند (۵۶ نفر). داده‌های لازم از طریق پرسشنامه در تابستان سال ۱۳۸۳ جمع‌آوری گردید. روایی پرسشنامه توسط برخی از متخصصان امور باغبانی و ترویج و آموزش کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی رودبار، دانشگاه تهران و تربیت مدرس تأیید شد. اعتبار پرسشنامه برای بخش روشهای آموزشی ترویجی ۰/۷۵، بهسازی ۰/۸۵ و برای بخش توسعه ۰/۷۷ به دست آمد. آلفا کرونباخ در کل ۰/۹ است که براساس آرای متخصصان در سطح قابل اعتماد قرار دارد (عبداللهی، ۱۳۸۲). تحقیق مربوطه از نوع توصیفی و همبستگی است. توصیفی است از این جهت که به توصیف متغیرهای فردی مربوط به باغداران زیتون اعضای جامعه مورد تحقیق می‌پردازد. به عبارتی تحقیق توصیفی شامل مجموعه روشهایی است که هدف آنها توصیف شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای تحقیق توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری دادن به فرایند تصمیم‌گیری باشد (کلانتری، ۱۳۸۲). همبستگی است زیرا که میزان ارتباط متغیرهای مستقل با متغیرهای وابسته را می‌سنجد و نوع رابطه بین متغیرهای وابسته و مستقل را مشخص می‌سازد. در تحقیق همبستگی محقق می‌خواهد بداند آیا بین دو چیز یا چند گروه اطلاعات، رابطه و همبستگی وجود دارد یا خیر و اگر چنین رابطه‌ای وجود دارد، میزان آن چقدر است. هدف از آمار استنباطی برقراری رابطه علت و معلولی میان دو یا چند متغیر است (حافظ‌نیا، ۱۳۷۷). در آمار توصیفی از فراوانی، میانگین، انحراف معیار، درصد و واریانس و روشهایی چون تحقیق همبستگی پیرسون (تعیین رابطه معنی‌داری میان ویژگی‌های فردی باغداران زیتون نسبت به نیازهای آموزشی)، روش علی - مقایسه‌ای (تعیین میزان اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته نیازهای آموزشی) استفاده خواهد شد.

یافته‌های تحقیق

براساس اطلاعات به دست آمده ۹۶/۴ درصد از باغداران مرد و ۳/۶ درصد زن می‌باشند.

باغداران زن این منطقه هیچ فرد تحت تکفلی ندارند و از باغداران مرد $14/3$ درصد سه نفر، $14/3$ درصد چهار نفر، $35/7$ درصد پنج نفر، $21/4$ درصد شش نفر و $10/7$ درصد هفت نفر را تحت تکفل خود دارند. شغل اصلی $21/4$ درصد از افراد مورد بررسی باغداری زیتون و 50 درصد کارمند رسمی دولت است. شغل دوم $3/6$ درصد از باغداران، کارمند رسمی دولت و $53/6$ درصد، زیتون کاری است. $96/4$ درصد از باغداران زیتون، بومی این منطقه و بقیه غیربومی هستند. میانگین تعداد درختان برای هر نفر 324 اصله است. کمترین تعداد 200 و بیشترین 652 اصله است. 64 درصد بین 200 الی 350 ، 24 درصد بین 351 الی 500 و 12 درصد بیش از 501 اصله درخت زیتون دارند. $82/1$ درصد به ادامه کار باغداری زیتون علاقه تمام دارند و $14/3$ درصد این شغل را میراث پدری می دانند و به آن مشغول اند و $3/6$ درصد هیچ تمایلی به ادامه این شغل ندارند و علاقه مند به فروش باغ زیتون خود هستند. $78/6$ درصد برای کسب اطلاعات آموزشی به روز که تضمین کننده مازاد تولید باشد حاضر به سرمایه گذاری اند. از بین باغداران جامعه مورد بررسی، به ترتیب $39/3$ ، $21/4$ و $32/1$ درصد در کلاسهای هرس درختان زیتون، کوددهی، توسعه و بهسازی باغهای زیتون شرکت کرده اند. به طور کلی $42/9$ درصد در کلاسهای آموزشی شرکت نموده اند و بقیه $(57/1)$ درصد تاکنون در هیچ کلاس آموزشی در زمینه باغداری زیتون شرکت نکرده اند. برای ازدیاد نهال زیتون، $78/6$ درصد از پاجوش و $21/4$ درصد از قلمه استفاده می کنند. بنا به نظر 75 درصد از افراد، تشکیل تعاونی روستایی در زمینه مسائل زیتون ضروری است. مطابق یافته های تحقیق، باغداران زیتون افراد بزرگسال و مسن هستند که اکثر آنها $(60/5)$ درصد تحصیلات زیر دیپلم دارند. بیشتر باغداران مورد بررسی $(28/6)$ درصد عضو مجامع مختلف اند و همین تعداد در هیچ مجمعی عضو نیستند. نیازهای غالب اطلاعاتی باغداران در ارتباط با هرس، آبیاری و مبارزه با آفات و بیماریها خصوصاً شپشک سیاه زیتون است از نظر باغداران مهم ترین علت عدم شرکت در کلاسها، زمان نامناسب تشکیل آنهاست و بدین سبب مایل اند تا نیازهای اطلاعاتی شان را از طریق مشاهده فعالیت همسایگان رفع کنند و نه با شرکت در کلاسهای آموزشی. 75 درصد از باغداران رضایت اندکی از کلاسهای برگزار شده دارند، هر چند $92/8$ درصد از آنها با اهمیت کلاسهای فوق در رفع نیازها آشنا هستند. از باغداران خواسته شد تا به سؤالاتی پاسخ دهند که سطح دانش فعلی شان را در ارتباط با عوامل تشکیل دهنده بهسازی و توسعه باغهای زیتون نشان می دهد. پس از بررسی پاسخها مشخص شد که نیاز مخاطبان برای شرکت در دوره های آموزشی مربوط به عوامل بهسازی، به ترتیب بیشترین فراوانی عبارت است از نظام آبیاری قطره ای، مبارزه با آفات و

بیماریها و کوددهی باغهای زیتون. در مورد عوامل توسعه باغها نیز به ترتیب به داشتن اراضی با آب کافی، اراضی حاصلخیز و ارقام پر بازده تأکید شده است.

جدول ۱- ویژگیهای فردی، اقتصادی و اجتماعی باغداران زیتون روستای ویایه

عنوان متغیر	سطوح متغیر	فرلوانی	درصد	در صد تجمعی
سن	پایین تر از ۴۰ سال	۲	۳/۶	۳/۶
	۴۱-۵۰	۱۶	۲۸/۶	۳۲/۲
	۵۱-۶۰	۳۰	۵۳/۶	۸۵/۸
	بالتر از ۶۱ سال	۸	۱۴/۲	۱۰۰/۰
تحصیلات	بی سواد	۱۵	۲۶/۷	۲۶/۷
	خواندن و نوشتن	۹	۱۶	۴۲/۷
	راهنمایی و دبیرستان	۱۰	۱۷/۸	۶۰/۵
	دیپلم	۱۴	۲۵	۸۵/۵
	فوق دیپلم و لیسانس	۸	۱۴/۵	۱۰۰/۰
عضویت در فعالیتهای گروهی	بسج مسجد محل	۱۶	۲۸/۶	۲۸/۶
	شورای روستایی	۲	۳/۶	۳۲/۲
	سازمانهای غیردولتی	۲	۳/۶	۳۵/۸
	تعاونی روستایی	۱۰	۱۷/۹	۵۳/۷
	انجمن اولیا و مربیان مدرسه	۱۰	۱۷/۹	۷۱/۶
	هیچ کدام	۱۶	۲۸/۴	۱۰۰/۰
نحوه فعالیت بعد از برداشت	فروش در بازار محلی	۳۲	۵۷/۱	۵۷/۱
	فروش به کارخانه روغن کشی	۱۴	۲۵	۸۲/۱
	فروش به سایر شهرها	۴	۷/۱	۸۹/۲
	فروش در بازار محلی و غیره	۶	۱۰/۸	۱۰۰/۰
نگرش در مورد وظایف تعاونی	تهیه قلمه زیتون	۱۰	۶/۲	۶/۲
	تهیه و توزیع کود	۳۴	۲۱/۲	۲۷/۴
	بازاریابی	۲۲	۱۳/۷	۴۱/۱
	فرآوری	۱۴	۸/۹	۵۰/۰
	تشکیل کلاس	۲۴	۱۵	۶۵/۰
	تهیه وام	۳۲	۲۰	۸۵/۰
	اجرای نظام آبیاری قطره‌ای	۲۴	۱۵	۱۰۰/۰

۲- بررسی نگرش باغداران روستای ویایه نسبت به فعالیتهای آموزشی- ترویجی

عنوان متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
نیاز باغداران زیتون به شرکت در کلاسهای آموزشی	انواع هرس درختان زیتون	۴۲	۲۷/۲	۲۷/۲
	پیوند زدن	۱۲	۷/۷	۳۴/۹
	آبیاری	۳۲	۲۰/۶	۵۵/۵
	قلمه زدن	۸	۵/۰	۶۰/۵
	کوددهی	۲۰	۱۲/۸	۷۳/۳
	مبارزه با آفات و بیماریها	۳۰	۱۹/۴	۹۲/۷
علل عدم شرکت در کلاسهای آموزشی	توسعه باغهای زیتون	۱۰	۷/۳	۱۰۰
	عدم امکانات حمل و نقل	۱۲	۱۴/۳	۱۴/۳
	عدم مهارت آموزشگر	۴	۴/۸	۱۹/۱
	زمان نامناسب کلاسها	۴۰	۴۷/۶	۶۶/۷
	موضوع آموزشی	۶	۷/۱	۷۳/۸
	عدم آگاهی از تشکیل کلاسها	۲۰	۲۳/۸	۹۷/۶
نحوه دستیابی به اطلاعات مورد نیاز	مکان نامناسب کلاسها	۲	۲/۴	۱۰۰
	نمایش نتیجه و طریقه	۱۰	۱۱/۴	۱۱/۴
	کلاس آموزشی	۱۶	۱۸/۲	۲۹/۶
	تماس با مروج	۱۸	۲۰/۴	۵۰/۰
	مشاهده فعالیت همسایگان	۲۶	۲۹/۶	۷۹/۶
	رسانه های گروهی	۱۸	۲۰/۴	۱۰۰
رضایت از فعالیتهای ترویجی منطقه	خیلی زیاد	۲	۲/۶	۲/۶
	زیاد	۲	۲/۶	۷/۲
	متوسط	۱۰	۱۷/۹	۲۵/۱
	کم	۲۴	۴۲/۹	۶۸/۰
	خیلی کم	۱۸	۳۲/۰	۱۰۰
میزان اهمیت کلاسها از نظر باغداران	خیلی زیاد	۳۴	۶۰/۷	۶۰/۷
	زیاد	۱۸	۳۲/۱	۹۲/۸
	متوسط	۴	۷/۲	۱۰۰

(منبع: یافته های تحقیق)

از باغداران خواسته شد تا عوامل اصلی تشکیل دهنده بهسازی و توسعه باغهای زیتون را شناسایی و درجه اولویت و اهمیت آنها را معرفی نمایند تا براساس نتایج به دست آمده، کلاسهای آموزشی ترویجی برنامه ریزی و اجرا گردند. نتایج نشان می دهد که باغداران بیشترین تمایل و نیاز را به شرکت در کلاسهای مبارزه با آفات و بیماریها ($m = 3/8$) با انحراف معیار (۰/۷۷) دارند.

جدول ۳- توزیع فراوانی و اولویت‌بندی شاخصهای اساسی بهسازی و توسعه باغهای زیتون

عوامل بهسازی و توسعه		اولویت اول		اولویت دوم		اولویت سوم		اولویت چهارم		اولویت آخر	
شاخصهای بهسازی	۴	%	۴	%	۴	%	۴	%	۴	%	%
دفع علفهای هرز	۲	۳/۶	۰	۰	۲	۳/۶	۱۲	۲۱/۴	۴۰	۷۱/۴	
کوددهی باغهای زیتون	۴	۷/۱	۴	۷/۱	۳۸	۶۷/۸	۸	۱۴/۳	۲	۳/۶	
مبارزه با آفات و بیماریها	۶	۱۰/۷	۳۴	۶۰/۷	۸	۱۴/۳	۰	۰	۸	۱۴/۳	
هرس درختان زیتون	۲	۳/۶	۹	۲۸/۵	۸	۱۴/۳	۳۰	۵۳/۶	۰	۰	
نظام آبیاری قطره‌ای	۴۲	۷۴/۹	۲	۳/۶	۰	۰	۶	۱۰/۷	۶	۱۰/۷	
شاخصهای توسعه											
اراضی حاصلخیز	۱۰	۱۷/۹	۳۸	۶۷/۹	۰	۰	۸	۱۴/۳	۰	۰	
تولید نهال توسط باغدار	۰	۰	۴	۷/۱	۱۶	۲۸/۵	۲۸	۵۰/۰	۸	۱۴/۳	
اراضی با آب کافی	۴۶	۸۲/۱	۱۰	۱۷/۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
ارقام پربازده	۰	۰	۴	۷/۱	۳۶	۶۴/۳	۴	۷/۱	۱۲	۲۱/۴	
قیمت زمین	۰	۰	۰	۰	۴	۷/۱	۱۶	۲۸/۶	۳۶	۶۴/۳	

(منبع: یافته‌های تحقیق)

جدول ۴- دیدگاه باغداران زیتون درباره نیاز به آموزش در زمینه توسعه و بهسازی باغهای

زیتون

ردیف	موضوع نیاز آموزشی	پاسخهای زیاد و خیلی زیاد		انحراف معیار (Sd)
		فراوانی (f)	درصد (%)	
۱	مبارزه با آفات و بیماریها	۲۶	۴۱/۹	۰/۷۷
۲	آبیاری	۱۳	۲۱	۰/۴۵
۳	هرس	۵	۸/۱	۰/۴۳
۴	توسعه	۶	۹/۷	۰/۵۳
۵	تغذیه	۱۲	۱۹/۳	۰/۷۵

(منبع: یافته‌های تحقیق)

هدف از این مطالعه شناسایی نیازهای آموزشی باغداران زیتون در زمینه بهسازی و توسعه باغهاست تا برنامه‌های آموزشی ترویجی از اثربخشی و کارایی کافی برخوردار باشند. از این رو به نتایج حاصل از پژوهش حاضر اشاره می‌شود.

بررسی ویژگیهای فردی تولیدکنندگان زیتون نشان داد که بیشتر مخاطبان ترویجی افراد میانسال و مسن هستند لذا برای تهیه برنامه‌ها باید به اصول آموزش بزرگسالان توجه گردد. مسئله دیگر پایین بودن سطح سواد باغداران مورد مطالعه بود که دلیل آن بالا بودن سن اکثریت باغداران و عدم برخورداری از امکانات آموزشی است. «رخزادی فر»، «عظیمی» و «سیمپسون» معتقدند که در برگزاری دوره‌های آموزشی باید شرایط فیزیکی، روحی و ... باغداران مد نظر باشد (رخزادی فر، ۱۳۸۳؛ عظیمی، ۱۳۸۴؛ Simpson et al., 2002).

علاوه بر این لازم است قبل از تهیه برنامه‌های آموزشی به سطح سواد، موقعیت اجتماعی و علایق افراد توجه شود (قره‌خانی، ۱۳۸۰؛ میرگوهر، ۱۳۸۱). مطالعات «باباخانلو» نشان می‌دهد که بین سن، میزان تحصیلات و سابقه فعالیت مروجان با بهبود برنامه‌های آموزشی ترویجی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (باباخانلو، ۱۳۷۱). پیشنهاد می‌گردد که دولت با ارائه تسهیلاتی برای جوانان و عرضه آموزشهای مناسب برای آنان، از نیروی این قشر در زمینه باغداری زیتون استفاده کند (ر. ک. : باقری، ۱۳۷۴). با توجه به اینکه ۹۷ درصد باغداران بومی منطقه‌اند و با توجه به یافته‌های «رضایی نورآبادی» لازم است که از آموزشگران و مروجان بومی استفاده شود چرا که آشنایی کافی داشتن با فرهنگ، لهجه و همچنین محیط زندگی و باغداری منطقه بسیار لازم است (رضایی نورآبادی، ۱۳۷۴). نداشتن درآمد ثابت از باغداری زیتون به سبب سال‌آوری، مهم‌ترین عامل در عدم توجه جدی باغداران به آن به عنوان شغلی اصلی است که البته با آموزش نحوه صحیح برداشت و جلوگیری از شکستن شاخه‌های بارده سال بعد و هرس مناسب و غیره که برداشت زیتون را تسهیل می‌نماید و سایر فعالیتهای اصولی که میزان سال‌آوری را کاهش می‌دهد می‌توان ضریب اطمینان باغداری زیتون را بالا برد. از آنجا که میزان اراضی در شهرستان رودبار بسیار اندک و شیب‌دار است و در تمام مناطق قابل کشت زیتون، این درخت کاشته می‌شود، از این رو سرانه درخت به انسان نیز بسیار کمتر از ۳۲۴ اصله برای هر خانوار است زیرا که خانوارهای با کمتر از ۲۰۰ اصله درخت زیتون در این تحقیق، مطالعه نشده‌اند. از این رو توجه به عوامل بهسازی باغها که میزان باردهی را در واحد سطح افزایش می‌دهد در اولویت بالاتری نسبت به عوامل توسعه باغها قرار دارد. یافته‌های تحقیق در زمینه فعالیت‌های اجتماعی آشکار می‌سازد که آموزشگران می‌توانند از مساجد برای برگزاری کلاسهای آموزشی و دعوت باغداران به کلاسها استفاده نمایند. پژوهش حاضر نشان داد که تنها آقایان در کلاسهای

آموزشی - ترویجی شرکت نموده‌اند و زنان باغدار در هیچ فعالیت آموزشی شرکت نکرده‌اند که علت آن نبود کارشناسان و زنان مروج بیان شده است. از این رو با وجود نارساییها و موانع نگرشی، فرهنگی و سنتی در مورد آموزش و پیشرفت زنان در جامعه و به منظور ارائه آموزشهای لازم به زنان که نقش حیاتی آنان در بسیاری از امور مربوط به توسعه برای جامعه بین‌المللی روشن گردیده است، ضروری است که از روشهایی چون استفاده از مروجان زن، کشاورزان تماس زن، مشارکت زنان روستایی در برنامه‌ریزی ترویجی و تأسیس باشگاههای زنان روستایی، انجمن زنان، سازمانهای زنان و غیره استفاده شود تا زنان بتوانند از خدمات آموزشی و ترویجی بهره‌ای لازم را ببرند (حیدری، ۱۳۷۷؛ رشکی و حسن پور، ۱۳۷۷). همچنین سنجش نیازهای آموزشی باغداران نشان می‌دهد که بیشترین درخواست پاسخگویان به ترتیب برای شرکت در کلاسهای مبارزه با آفات و بیماریها و آبیاری است که با توجه به سطح دانش باغداران، اولویت با تشکیل دوره‌های آبیاری و سپس مبارزه با آفات و بیماریهاست که وجود درختان کهنسال با باردهی کم و هجوم شدید آفات و بیماریها و خصوصاً شپشک سیاه و مشکل شدید کم‌آبی در منطقه نیز مؤید یافته‌های تحقیق است. مهم‌ترین علت عدم شرکت پاسخگویان در کلاسها زمان نامناسب تشکیل این کلاسها و عدم اطلاع باغداران از برگزاری دوره‌هاست که لازم است اداره ترویج با شناسایی کانالهای ارتباطی مناسب مانند استفاده از کشاورزان تماسی و غیره این مشکل را رفع نماید (رخزادی‌فر، ۱۳۸۳). با توجه به محدودیت زمان، نیروی متخصص و امکانات و تجهیزات، جنبه‌های مختلف بهسازی و توسعه باغهای زیتون از باغداران سؤال شد و در نتیجه بیشترین عوامل مورد نیاز مخاطبان مشخص گردید که توصیه می‌گردد برنامه‌های آموزشی طبق اولویتهای تعیین شده، طراحی و اجرا شوند (مرادیان ۱۳۷۷؛ پایاراد ۱۳۸۰).

منابع

- ۱- باباخانلو، ب. (۱۳۷۱)، روش مشارکت مردم در عملیات اصلاح و احیای مراتع. تهران: کمیته مشترک دفتر فنی مرتع و سازمان ترویج کشاورزی.
- ۲- باباراد، ر. (۱۳۸۰)، نیازهای ترویجی چغندرکاران کارخانه قند شهرستان بروجرد برای بالا بردن عیار چغندر قند در سال ۱۳۷۹. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تهران. دانشکده کشاورزی کرج، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.
- ۳- باقری، ا. (۱۳۷۴)، بررسی نیازهای آموزشی حرفه‌ای جوانان روستایی و عوامل مؤثر بر آن نیازها در شهرستان آمل. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۴- حافظ‌نیا، م. ر. (۱۳۷۷)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق بر علوم انسانی. تهران: سمت.
- ۵- حیدری، ع. ق. (۱۳۷۷)، «بررسی به منظور شناخت برخی گرایشها و تعیین زمینه‌های آموزشی مورد نیاز دختران روستایی». قابل دسترس در: www.irandoc.ac.ir
- ۶- رادمرد، س.؛ مسچی، م. و خبیری، ا. (۱۳۸۱)، پروژه ترویج طرح زیتون. تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت ترویج و نظام بهره‌برداری (باغبانی).
- ۷- رخصادی‌فر، ک. (۱۳۸۳)، بررسی عوامل مؤثر آموزشی - ترویجی در حفاظت از جنگلهای بنه استان کرمانشاه. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.
- ۸- رشکی، ز. و حسن‌پور، ز. (۱۳۷۷)، «بررسی انواع نیازهای آموزشی دختران روستایی». قابل دسترس در: www.irandoc.ac.ir
- ۹- رضایی نورآبادی، ر. (۱۳۷۴)، بررسی نیازهای آموزشی مرتعداران شهرستان نورآباد لرستان. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۰- سازمان جهاد کشاورزی رودبار (۱۳۸۲)، زیتون‌کاری در رودبار. رودبار: سازمان جهاد کشاورزی رودبار.
- ۱۱- عبداللهی، م. (۱۳۸۲)، جزوه درسی روش تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی.
- ۱۲- عظیمی، ا. (۱۳۸۴)، بررسی نقش ترویج در تغذیه و اصلاح باغهای انار به منظور افزایش تولید در استان یزد. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.
- ۱۳- فمی، ش. ح. (۱۳۷۹)، «سیر تکاملی، مفاهیم و اهداف ارزیابی سریع روستایی و ارزیابی مشارکتی روستایی». مجله جهاد کشاورزی. ش ۲۲۷-۲۲۶، صص ۱۱-۶.

۱۴- قره‌خانی، ز.ع. (۱۳۸۰)، بررسی نقش بهره‌مندی از خدمات ترویج توسط شالی‌کاران در میزان تولید برنج منطقه میانه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده کشاورزی کرج، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

۱۵- کلانتری، خ. (۱۳۸۲)، پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی. تهران: شریف.

۱۶- مرادیان، م. (۱۳۷۷)، بررسی نیازهای ترویجی و رابطه آنها با ویژگیهای صیادان میگو در استان هرمزگان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تهران. دانشکده کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

۱۷- مسچی، م.؛ خزینی، ف.؛ عصمتی، ع.؛ شیرزاد، ح. و ضرابی، م. (۱۳۸۱)، راهنمای زیتون کاشت، داشت، برداشت، فرآوری. تهران: وزارت جهاد کشاورزی، دفتر نشر زیتون، انتشارات نشر آموزش کشاورزی.

۱۸- میرگوهر، م. (۱۳۸۱)، بررسی عوامل مؤثر بر سطح و میزان کاربرد دانش فنی و نقش آنها در عملکرد زراعت گندم آبی در استانهای تهران و اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده کشاورزی کرج، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

۱۹- وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۸۲)، توسعه باغهای زیتون. تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت امور باغبانی.

20 - FAO(2000) , “ FAOSTAT Database Result , CSV ” . available at : <http://apps1.fao.org/servlet/xteServlet.jrun?>

21- Simpson , P.A ; Greller , M.M and Stroh , t.k.(2002) , “ Variations in human capital investment activity by age ” . **Journal of Vocational Behavior** . Vol . 61 , No . 1 , pp.109 - 138 .